

*Андрій Ушаков,**здобувач третього рівня вищої освіти,
спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

ТОЛЕРАНТНІСТЬ В МІЖОСОБИСТІСНІЙ КОМУНІКАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Актуальність дослідження визначається необхідністю вирішення такої кардинально значущої проблеми, що стоїть перед сучасним суспільством, як збереження здоров'я сучасної молоді, насамперед психологічного. У її розв'язанні особливе місце має бути відведено формуванню системи їхніх відносин у соціумі. У зв'язку з цим завдання розвитку толерантності, що забезпечує міжособистісну взаємодію, набуває особливого сенсу.

Розвиток толерантності, як умови збереження психічного здоров'я студентської молоді, визначається сучасною соціокультурною ситуацією, що характеризується зростанням соціальної напруженості, яка супроводжується війною в Україні та міжособистісними конфліктами. Взаємна нетерпимість, агресія, егоїзм через засоби масової інформації та соціальне оточення негативно впливають на внутрішній світ молодих людей, призводять до нівелювання загальнолюдських цінностей.

Інтолерантне спілкування супроводжується фрустрацією соціальних потреб, розривом емоційно-значущих зв'язків, виникненням внутрішньо особистісного напруження, спотворенням ціннісних орієнтацій, труднощами в розумінні себе та інших людей. Усе це призводить до погіршення психічного здоров'я студентської молоді.

Толерантність є важливим компонентом життєвої позиції зрілої особистості, яка має свої цінності й інтереси, і водночас з повагою відноситься до поглядів інших людей. Однак вона, як елемент ціннісної свідомості або особистісна риса, не притаманна людині від народження. Необхідно створити умови, що сприятимуть її становленню й розвитку як стабільної особистісної риси.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сензитивним віком для розвитку толерантності є підлітковий. Це пов'язано з тим, що в цей період відбувається інтенсивна етносоціалізація [2]. Її формування у підлітків дає змогу гармонізувати свої стосунки з навколишнім світом, зберегти внутрішню емоційну рівновагу, психічне здоров'я. Розв'язання цієї проблеми стане можливим, якщо будуть об'єднані зусилля багатьох державних і громадських інститутів, насамперед сім'ї й освіти, для створення толерантного розвивального середовища.

Поняття «толерантність», яке завдяки зусиллям ЮНЕСКО в останні десятиліття стало міжнародним терміном, частіше використовують у зв'язку з міжетнічними

відносинами. Однак це істотно звужує розуміння суті явища, що стоїть за цим поняттям, адже його можна розглядати в ширшому контексті, пов'язаному з людськими взаєминами. Саме тому цей термін має різні варіанти тлумачення в психолого-педагогічній науці.

Нам імпонує розуміння толерантності, запропоноване В. Волковою, яка переконує, що «толерантність – це поважливе ставлення до іншої думки, лояльність щодо оцінки вчинків і поведінки інших людей, готовність до розуміння й співпраці в розв'язанні питань міжособистісної, групової та міжнаціональної взаємодії. Толерантність повинна усвідомлюватися сьогодні не тільки як орієнтація свідомості, а і як тип способу життя, що спирається на гармонійну сумісність кодів цивілізаційного розвитку людства, природи» [1, с. 31].

Пропонуємо таке формулювання терміну «толерантності», як здатності людини приймати себе, інших і навколишній світ в усьому його різноманітті, нести відповідальність за своє життя. У цьому разі вона являє собою фундаментальну установку на певний тип стосунків, що виявляється в діях і вчинках.

Аналізуючи толерантність як психологічний феномен, можна говорити про такі взаємопов'язані її види, як ауто толерантність, міжособистісна толерантність і міжгрупова толерантність, а також про такий підхід, що зумовлений стійким зв'язком між позитивним ставленням до себе, до інших, відношенням до навколишнього світу, тими толерантними настановами особистості, сформованістю її ціннісних орієнтацій і психічним здоров'ям.

Толерантність є смислотворчим компонентом ціннісної системи людини, сприяє збереженню особистісної цілісності, є динамічним чинником особистісного становлення, детермінантою розвитку мотиваційної сфери психічно здорової особистості.

Вітчизняні дослідники [4] підкреслюють, що з розвитком молоді люди поступово звільняються від впливу зовнішнього середовища, набуваючи власну внутрішню позицію, яка впливає на їхню активність, здатність самостійно встановлювати соціальні зв'язки, керуватися загальнолюдськими цінностями, сповненими особистісного сенсу. Відповідно, молода людина стає суб'єктом власної життєдіяльності. Все це визначає зрілість і цілісність її особистості, що впливає на психічне здоров'я.

Толерантність пов'язана зі сферою спілкування. Йдеться про так звану комунікативну толерантність. Підтримуємо В. Лапу в тому, що «будучи однією з найважливіших особливостей особистості, толерантність багато в чому визначає траєкторію життєдіяльності, оскільки відіграє величезну роль для встановлення взаєморозуміння, прийняття один одного, а це важливо як в особистих, так і в ділових, професійних відносинах» [3, с. 64].

Завдяки сформованій у молоді людини позитивній самосвідомості, що ґрунтується на толерантному ставленні до оточуючих людей, можливе задоволення потреби в спілкуванні, у прийнятті її іншими, у повазі. Становлення толерантної самосвідомості багато в чому визначається характером активності, провідними потребами та сформованою ціннісною системою особистості здобувача вищої освіти. Зазначимо, що толерантність у молодих людей формується на кількох рівнях самосвідомості: фізичному, соціальному й особистісному. Кожному з них відповідає певний рівень самосвідомості й відповідні потреби та цінності.

ЗВО як соціальний інститут має великі можливості для формування у студентської молоді толерантності. Саме тут у них можуть бути сформовані гуманістичні цінності та реальна готовність до толерантної поведінки.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у обраному напрямі.

Толерантність означає повагу, прийняття і правильне розуміння багатого різноманіття форм самовираження і способів проявів людської індивідуальності. Її формуванню сприяють знання, відкритість, спілкування та свобода думок, совісті й переконань.

Толерантність – це гармонія в різноманітті, це якість є складовою гуманістичної спрямованості особистості та визначається її ціннісним ставленням до оточуючих людей. Вона являє собою установку на певний тип стосунків, що виявляється в особистісних діях людини. Ми розуміємо під толерантністю реалізовану готовність до усвідомлених особистісних дій, спрямованих на досягнення гуманістичних стосунків між людьми та групами людей, які мають різний світогляд, різні ціннісні орієнтації й стереотипи поведінки.

Список використаних джерел:

1. Волкова В. Сутність і зміст поняття «толерантність». *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. 2015. № 1 (14). С. 26–32.
2. Євтух В. Б., Марушкевич А. А., Дем'яненко Н. М., Чепак В. В. Етнопедагогіка. Ч. І.: Навч. посібник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2003. 149 с.
3. Лапа В. М. Наукові підходи до визначення поняття «комунікативна толерантність». *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Випуск 6. Том 2. С. 61–65.
4. Столяренко О. В., Столяренко О. В. Виховання культури толерантних взаємин у студентської молоді: навчально-методичний посібник. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. 248 с.